Pääesikunta
Koulutusosasto
HELSINKI

Lausunto

Eduskunnan puolustusvaliokunta

EDUSKUNNAN PUOLUSTUSVALIOKUNNAN KUULEMINEN: TPA 49/2018 VP TOIMENPIDEALOITE NAISTEN VAPAAEHTOISEN ASEPALVELUKSEN KEHITTÄMISESTÄ

Pääesikunta lausuu kunnioittavasti seuraavaa toimenpidealoitteessa TPA 49/2018 VP esitetyistä toimenpide-ehdotuksista:

1. Naisten varusmiespalveluksen 45 vrk:n koeajasta luopuminen

Naisten varusmiespalvelus perustuu lakiin Naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta (194/1995). Lain 3 §:n mukaan, jos asepalvelusta suorittava nainen 45 päivän kuluessa palveluksen aloittamispäivästä ilmoittaa, ettei hän jatka palvelusta, hänet on heti kotiutettava. Ilmoitus on tehtävä kirjallisesti ja toimitettava joukko-osaston komentajalle. Joukko-osaston komentaja voi 45 päivän aikana peruuttaa asepalvelukseen annetun määräyksen vamman, sairauden, ilmeisen sopimattomuuden tai muun vastaavan syyn perusteella. Ko. määräajan jälkeen nainen rinnastetaan palveluksen aikana ja hänen siitä vapauduttuaan kaikilta osin asevelvolliseen.

Pääesikunnan tietoon ei ole tullut 45 vrk harkinta-ajasta negatiivisia signaaleja. Mahdollisuuden poistaminen saattaisi esimerkiksi alentaa palvelukseen hakeutuvien naisten määrää. Puolustusvoimissa harkinta-aika on nähty erittäin tärkeänä vapaaehtoiseen asepalvelukseen liittyvänä tekijänä. Harkinta-aikaan liittyvää asiaa tulisi selvittää perusteellisesti ennen sen mahdollista poistamista koskevaa päätöksen tekemistä.

2. Naisten korotetusta päivärahasta luopuminen

Vapaaehtoista asepalvelusta suorittaville naisille maksetaan päivärahaa 5,60 €/päivä, joka on 0,50 euroa enemmän vuorokautta kohti kuin miehillä. Naisten korotettu päiväraha perustuu puolustusministeriön määräykseen (77/1995). Määräyksen perusteella sellainen henkilökohtainen varustus, jota ei järjestetä puolustusvoimien puolesta, korvataan erityisellä varusrahalla siten kuin pääesikunta määrää.

Naisten varusrahasta luopuminen vaatisi naisille sopivien tarvikkeiden hankkimista Puolustusvoimien toimesta. Tällöin yksilöllisten tarpeiden huomioiminen ei välttämättä olisi mahdollista nykyisen kaltaisella tavalla. Naisten varusrahasta luopumisen vaikutukset olisi selvitettävä ennen ratkaisujen tekemistä.

3. Naisille sopivien tarvikkeiden ja varusteiden tarjoaminen

Edellisessä kohdassa mainittu naisten varusraha on tarkoitettu naisten tarvitseminen erityistarvikkeiden hankintaan. Mikäli Puolustusvoimat hankkisi nämä tarvikkeet keskitetysti, niin yksilöllisten tarpeiden huomioimisen mahdollisuus ei toteutuisi nykyisen kaltaisella tavalla.

Varusteita (vaatetus, suojavarusteet) on nykyisin tarjolla varsin laajalla kokovalikoimalla. Puolustusvoimien varusteissa koot 644–852 vastaa siviilimitoissa kokoja 34–52 eri mitoituksilla. Naisille jalkineita on saatavilla koossa 35–42. Erityisen pienet ja isot koot tilataan sekä kengissä että vaatteissa. Tilaus kestää yleensä 1-3 viikkoa. Varusteita valmistetaan myös mittatilaustyönä. Tällöin tilausaika on 3-8 viikkoa.

Tulevassa yhteispohjoismaisessa taisteluasujärjestelmässä on huomioitu naiskäyttäjät nykyistä paremmin. Suunnitelman mukaan varustus tulee käyttöön portaittain vuodesta 2021 alkaen.

4. Erillistuvista yhteistupiin siirtymisen kokeileminen

Naisten majoittumista koskeva asia perustuu puolustusministeriön määräykseen (77/1995). Määräyksessä todetaan, että asepalvelusta suorittavat naiset majoitetaan joukko-osastoissa naisia varten järjestettyihin erillisiin tiloihin. Lisäksi Yleinen palvelusohjesääntö (2017) velvoittaa, että vapaaehtoista asepalvelusta suorittavat naiset majoitetaan kasarmilla naisille varattuihin tupiin. Leireillä, harjoituksissa, merivoimien aluksilla tai muissa erityisolosuhteissa erillismajoitusta ei naisille järjestetä.

Joukko-osastojen kaikissa perusyksiköissä ei ole naisille varattuja tupia, vaan tilajärjestelyjen takia naiset majoitetaan sellaisiin yksiköihin, joihin naisille on voitu järjestää erilliset tuvat. Usein joukko-osastot pyrkivät keskittämään naiset tiettyihin perusyksiköihin siten, että majoitustilat saadaan järkevästi käyttöön. Naiset voivat siis majoittua kasarmirakennusten eri kerroksissa tai jopa eri rakennuksissa kuin samaan joukkueeseen kuuluvat miehet.

Pääesikunta selvittää muiden Pohjoismaiden viimeaikaiset kokemukset yhteistuvista sekä konkreettiset tavat joilla vapaaehtoisuus yhteistuvissa majoittumiseen kysytään ennen varusmiespalvelusta.

Pääesikunta toteaa, että mikäli yhteistupien kokeiluun päädytään, tulee se toteuttaa vapaaehtoisuuteen perustuen.

5. Toimet, joilla rakenteellisesti vähennetään naisiin kohdistuvan epätoivottavan erityishuomion ja epäasiallisen käytöksen syntymistä

Puolustusvoimissa on kiinnitetty huomiota varusmiespalveluksessa esiin nousseisiin epäkohtiin ja kielteisiin kokemuksiin. Puolustusvoimat jatkaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä kouluttamalla ja kertaamalla tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasiat aina varusmiesten peruskoulutuskaudella sekä tuomalla asiaa esillä säännöllisesti niin henkilökunnalle kuin varusmiehille.

Pääesikunta on määrännyt, että epäasiallista käyttäytymistä koskeva ohjeistus ilmoitusmenettelystä ja tukihenkilöstön yhteystiedot löytyvät jokaisesta tupakansiosta ja perusyksiköiden ilmoitustaululta.

Esimiehet on velvoitettu puuttumaan kiusaamiseen ja häirintään aina, kun se tulee esimiesten tietoon. Huomattava osa varusmiehistä ei kuitenkaan kerro kaikkia epäkohtia ja epäasiallista käyttäytymistä esimiehille. Pääesikunta selvittää parhaillaan keinoja, joilla ilmoituskynnystä saadaan madallettua ja kehitettyä asiallista käyttäytymistä parantavia toimenpiteitä. Pääesikunta tulee tarkentamaan tähän liittyvää ohjeistusta ja kehittämään ryhmäkiinteyttä kehittävää opetusmateriaalia.

Koulutus 2020 -ohjelmassa kehitetään kokonaisvaltaisesti toimintakykykoulutusta sekä kiinnitetään yhä enemmän huomiota ryhmäkiinteyden rakentumiseen.